

Części mowy

samodzielna, odmienna część mowy		
Odpowiada na pytania	co robi? co się z nim dzieje? w jakim jest stanie?	<i>Piotr czyta. Magda marznie. Tomek się śmieje. Śnieg topnieje. Woda paruje.</i>
Funkcja	nazywa wykonywane czynności:	<i>stół stoi, samochód jedzie, Magda pisze, pies szczeka.</i>
	nazywa zmiany zachodzące w przyrodzie:	<i>kwiaty kwitną, liście opadają, mróz trzyma.</i>

	nazywa stany:	<i>lód topnieje, woda wrze, zupa kipi, rzeka zamarza, Piotr cieszy się.</i>
--	---------------	---

Rozróżniamy czasowniki

osobowe – czyli takie, w których możemy wskazać osobę – wykonawcę czynności

- malowaliśmy – my – 1 os. l.mn.,
- spałem – ja 1 os. l.poj

nieosobowe – czyli takie, w których wskazanie wykonawcy czynności nie jest możliwe

- namalowano,
- zamknięto,
- napisawszy,
- prac,
- zjeść.

przechodnie – występujące w stronie biernej

- rysuje – jest rysowany
- gotuje – jest gotowany

nieprzechodnie – nie mają strony biernej

- spać,
- iść

jednokrotne – czynność wykonywana raz:

- nieść,
- być,
- stać,
- pisać

wielokrotne – czynność wykonana wiele razy:

- nosić,
- bywać,
- sypia,
- pisywać

dokonane – mówiące o czynności zakończonej

- rzucić,
- mignąć,
- napisać,
- zanieść

niedokonane – mówiące o czynności trwającej

- rzucać,
- migać,
- pisać,
- nieść

Uwaga! Bez orzeczenia – nie ma zdania!!!

Czasownik jest jedyną (!) częścią zdania, która sama tworzy kompletną (pod względem komunikatywnym) wypowiedź, np.

- *Chodź!*
- *Wyjdź!*
- *Słuchaj!*
- *Siadaj!*
- *Wstańcie!*
- *Skacz!*

Są to zdania nierozwinięte (zawierają orzeczenia wyrażone czasownikami w formach osobowych).

Formy czasownika

Formy osobowe	Formy nieosobowe					
<i>rozmawiała, mówię, będzie rysował, namaluje</i>	imiesłów				bezokolicznik	formy zakończone na -no, -to
	imiesłów przymiotnikowy		imiesłów przysłówkowy			
	czynny	bierny	współczesny	uprzedni		
	-ący, -ąca, -ące	-ny, -ony, -ty	-ąc	-wszy, -wszy		
	<i>śpiewający rozmawiająca śpiące</i>	<i>połamany niesiony wyjęty</i>	<i>pisząc prosząc tocząc</i>	<i>porzuciwszy niósłszy usiadłszy</i>		

Czasowniki występują w postaci:

odmiennej	nieodmiennej
<p>czasowniki osobowe</p> <p>podlegają koniugacji mają formy strony, rodzaju, trybu, czasu i liczb</p> <p>imiesłów przymiotnikowy podlega deklinacji odmienia się przez przypadki</p> <p>czynny (końcówki: -ący, -a, -e): <i>płynący, płynącemu, płynącego idąca, idącej, idącą biegnące, biegnącemu, z biegnącym</i></p> <p>bierny (końcówki: -any, -a, -e, -ty, -a, -e): <i>pisany, pisana, pisane, wybity, wybita, wybite</i></p>	<p>bezokolicznik <i>iść pracować mówić</i></p> <p>imiesłów przysłówkowy współczesny (końcówka -ąc): <i>idąc, śpiąc, malując, chcąc</i></p> <p>uprzedni (końcówki: -wszy, -wszy): <i>wziąwszy</i></p> <p>niesobowa forma czasownika (-no, -to): <i>mówiono wyjęto</i></p>

Czasownik odmienia się przez:

Liczby

liczbę pojedynczą: *czytam, czytasz, czyta*

liczbę mnogą: *czytamy, czytacie, czytają*

Osoby

liczba pojedyncza

- 1. osoba ja – *pomagam, maluję, idę, myślę*
- 2. osoba ty – *pomagasz, malujesz, idziesz, myślisz*
- 3. osoba on, ona, ono – *pomaga, maluje, idzie, myśli*

liczba mnoga

- 1. osoba my – *pomagamy, malujemy, idziemy, myślimy*
- 2. osoba wy – *pomagacie, malujecie, idziecie, myślicie*
- 3. osoba oni, one – *pomagają, malują, idą, myślą*

Uwaga! Czasownik to jedyna część mowy, która odmienia się przez osoby!

Rodzaje

liczba pojedyncza

- rodzaj męski *tańczył, malował, szedł, myślał*
- rodzaj żeński *tańczyła, malowała, szła, myślała*
- rodzaj nijaki *tańczyło, malowało, szło, myślało*

liczba mnoga

- męskoosobowy *tańczyli, malowali, szli, myśleli*
- niemęskoosobowy *tańczyły, malowały, szły, myślały*

Uwaga! Przez rodzaje odmieniają się tylko czasowniki:

w czasie przyszłym złożonym

- on *będzie pracował,*
- ona *będzie pracowała*
- ono *będzie pracowało*

w czasie przeszłym trybu orzekającego

- on *pracował,*
- ona *pracowała,*
- ono *pracowało,*

w trybie przypuszczającym

- on *pracowałby,*
- ona *pracowałyby,*
- ono *pracowałyby*

Rodzaju czasownika nie określamy:

w czasie teraźniejszym

- on, ona ono *pracuje*

w czasie przyszłym prostym

- on, ona ono *popracuje*

w trybie rozkazującym

- *Pracuj!*

Czasy

czas teraźniejszy

- *pomagam, malujecie, idą, myśli*

czas przeszły

- *pomagałem, malowaliście, szliście, myśleliście*

czas przyszły

prosty – pomogę, namalujecie, pójdziecie, pomyślicie

złożony – *będę pomagał, będę malować, będziecie szli*

Tryby

orzekający

Nazywa czynność dziejącą się – teraz, dawniej, w przyszłości.

- *pomagam,*
- *malowaliście,*
- *pomyślicie*

rozkazujący

Nazywa prośbę lub czynność, którą ktoś ma wykonać na nasze żądanie.

- *pomóż,*
- *namaluj,*
- *pójdźcie,*
- *pomyślcie*

przypuszczający

Tryb przypuszczający charakteryzuje się obecnością cząsteczek *-byś, -bym, -by*

- *pomógłbym,*
- *zrobiłbyś*
- *namalowałibyście,*
- *poszliby*

Strony czasownika

strona czynna

Nazywa czynność, którą podmiot sam wykonuje.

Kasia myje szklankę.

strona bierna

W stronie biernej podmiot ulega wykonywanej czynności.

Szklanka jest myta przez Kasię.

strona zwrotna

Podmiot sam wykonuje czynność i jednocześnie jej ulega.

myję się, maluję się, czeszę się

Uwaga!

Czasowniki, które występują tylko w stronie czynnej, to **czasowniki nieprzechodnie**.

Czasowniki, które mają stronę czynną i bierną, nazywamy **czasownikami przechodnimi**.

Aspekty rzeczownika

Czasownik niedokonany

Nazywa czynność, która trwa w danej chwili albo nie została zakończona

- pomagałem,
- malujesz,
- będą gotowali,
- będą rysować.

Do czasowników niedokonanych zaliczamy:

- czasowniki w czasie teraźniejszym, bo nie można zakończyć czynności, która trwa:
– *piszę, liczę, rysuję, wchodzę, rozmawiam, uczę się, kończę;*
- czasowniki występujące w czasie przyszłym złożonym
– *będę robić, będę pisać, będę odpowiadać;*
- czasowniki w czasie przeszłym (ale bez przedrostków)
– *robiłem, pisałem, malowałem, rysował, rozmawiała, uczyli się.*

Czasownik dokonany

Nazywa czynność zakończoną lub taką, która na pewno zostanie zakończona:

- *pomogłem,*
- *namalowałeś,*
- *ugotowali,*
- *narysują,*
- *ogłoszą*

Do czasowników dokonanych zaliczamy:

- wszystkie czasowniki w czasie przyszłym prostym, czyli takie, które mają przedrostki (cząstkę poprzedzającą temat):
– *napiszę, posprzątałam, zrobię, pomaluję, porozmawiam, obejrzę;*
- czasowniki z przedrostkami występujące w czasie przeszłym
– *pomalowałem, posprzątałem, zagrałem, zapakowałem.*

Pamiętaj!

- od czasowników niedokonanych – tworzymy czas przyszły złożony,
- od dokonanych – czas przyszły prosty!

Nieosobowe formy czasownika to:

• bezokoliczniki

Pytamy o niego: **co robić?** Bezokoliczniki kończą się na:

- *-ść wieść, pleść*
- *-źć wieźć, gryźć*
- *-ć wziąć, tańczyć, śpiewać*
- *-c móc, tłuc, piec, wlec*

• nieosobowe formy czasu przeszłego zakończone na:

- *-no* *przygotowano, zbudowano, podano*
- *-to* *wzięto, zamknięto, zapięto*

• imiesłowy przymiotnikowe

- **czynne** *-ący, -ąca, -ące* *piszący, piorąca, śpiewające*
- **bierne** *-ny, -ony, -ty* *malowany, jedzony, myty*
- **imiesłowy przysłówkowe**
- **współczesne** *-ąc* *pisząc, śpiewając, niosąc, piorąc*
- **uprzednie** *-wszy, -wszy* *przyniósłszy, zjadłszy, namalowałszy, pojechałszy*

Bezokolicznik

- „Ma” go każdy czasownik. To nieodmienna, jakby wyjściowa forma czasownika.
- Taką formę znajdziesz w słowniku, np.
żałować, myśleć, spać, prasować, chcieć, biec, móc, trąbić.

Czasownik w formie bezokolicznika może pełnić funkcję:

- **podmiotu**
Pływać jest przyjemnie.
- **okolicznika**
Przyszedł prosić o pomoc.
Poszedł zadzwonić.
- **dopelnienia**
Maciek pomógł rozwiązać zagadkę.
Aby sprawdzić, czy czasownik jest osobowy, spróbuj dodać zaimek osobowy do czasownika, np.:
 - *ty czytałeś,*
 - *oni biegli,*
 - *one malowały*
 wówczas masz pewność, że czasownik jest osobowy!

Źródło: www.aleklasa.pl

samodzielna, odmienna część mowy			
Odpowiada na pytania	<i>kto? co?</i>	Kto? Piotr czyta. Co ? Deszcz pada.	
Funkcja	nazywa	osoby	<i>uczeń, ojciec, Polak, wrocławianin, kucharz</i>
		rzeczy	<i>plecak, tablica, szkoła</i>
		zjawiska przyrody	<i>deszcz, burza, wichura, śnieg, grad</i>
		zwierzęta	<i>kot, koń, pies, żyrafa</i>
		rośliny	<i>dąb, tulipan, kaktus, trawa</i>
		uczucia	<i>tęsknota, miłość, radość, smutek</i>
		cechy	<i>mądrość, młodość, starość, brzydota</i>
		czynności	<i>pisanie, sprzątanie, malowanie</i>
		pojęcia	<i>abstrakcja, myśl, analiza</i>
		stany	<i>apatia, zamyślenie, kwitnienie</i>

Rodzaje rzeczownika

Rzeczowniki mają na stałe przypisany rodzaj gramatyczny.

Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
<i>pociąg, poeta, kwiat, głaz, wymiar</i>	<i>dyskoteka, uczennica, wydma</i>	<i>dziecko, drzewo, okno</i>	<i>chłopcy, stoły, komary</i>	<i>lalki, plaże, dzieci, szczenięta</i>

Rodzaj rzeczownika określamy, sprowadzając go do formy podstawowej, czyli do mianownika liczby pojedynczej – *stoń, słoma, skaleczenie*.

• Aby ułatwić sobie rozpoznawanie rodzaju używamy słów posiłkowych: ten – dla rodzaju męskiego (ten pociąg), ta – dla rodzaju żeńskiego (ta dyskoteka), to – dla rodzaju nijakiego (to dziecko) w liczbie pojedynczej, w liczbie mnogiej: ci – dla rodzaju męskoosobowego (ci ojcowie), te – dla rodzaju niemęskoosobowego (te buty, te kobiety, te okna).

Uwaga! Są takie rzeczowniki, które znaczą co innego, gdy są w liczbie pojedynczej, a co innego, gdy są w liczbie mnogiej np.:

- piasek to drobnoziarnisty miał skalny, • piaski to rodzaj gleby piaszczystej.
- srebro to metal szlachetny, • srebra to wyroby ze srebra – np. zastawa stołowa.

Ważne!

W niektórych podręcznikach możesz spotkać się z informacją, że w liczbie mnogiej rzeczownik ma trzy rodzaje, podobnie jak w liczbie pojedynczej. Również jest to poprawne stwierdzenie:

- te butelki* – rodzaj niemęskoosobowy (lub rodzaj żeński)
- te jeziora* – rodzaj niemęskoosobowy (lub rodzaj nijaki)
- ci muzycy* – rodzaj męskoosobowy (lub rodzaj męski)

Zapamiętaj!

Niektóre rzeczowniki mają tylko liczbę pojedynczą:

- *azot, miedź, tlen, дума, gehenna, uznanie, zazdrość, duchowieństwo, igliwie, młodzież, szlachta, Odra, Bałtyk, życie, wzrok.*

Niektóre rzeczowniki występują tylko w liczbie mnogiej:

- *okulary, skrzypce, nożyce, drzwi, spodnie, wrota, zaręczyny, widły, obcęgi, urodziny, fusy, sanie, imieniny, usta, skrzypce, dzinsy, dzieje*
- Tatry, Karpaty
- nazwy państw: Włochy, Niemcy, Czechy.

Istnieje grupa rzeczowników, które występują w dwóch rodzajach, a więc mają dwa różne (w zależności od rodzaju) wzorce odmiany:

- (ten) *podkoszulek*, (ta) *podkoszulka*;
- (ten) *frędzel*, (ta) *frędzla*;

- (ten) *klusek*, (ta) *kluska*;
- (ten) *rodzynek*, (ta) *rodzynka*;
- (ten) *skwarek*, (ta) *skwarka*.

Rzeczownik odmienia się przez:

Liczby

Liczbę pojedynczą: *zabawa, Polak, kucharz, deszcz*

Liczbę mnogą: *zabawy, Polacy, kucharze, deszcze*

Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
żeglarz	łódka	<i>czółno</i>	żeglarze	<i>łódki, czółna</i>
starzec	staruszka	<i>dziecko</i>	starcy	<i>staruszki, dzieci</i>
arbuz	sałata	<i>koło</i>	arbuzy	<i>sałaty, koła</i>

Przypadki

Przypadki	Pytania	Przykłady
mianownik (M.)	kto? co?	<i>jest/są szkoła szkoły</i>
dopełniacz (D.)	kogo? czego?	<i>nie ma szkoły szkół</i>
celownik (C.)	komu? czemu?	<i>przyglądam się szkole szkołom</i>
biernik (B.)	kogo? co?	<i>widzę szkołę szkoły</i>
narzędnik (N.)	z kim? z czym?	<i>się utożsamiam ze szkołą ze szkołami</i>
miejszczownik (Msc.)	o kim? o czym?	<i>mówię o szkole o szkołach</i>

wołacz (W.)	o!	<i>o ty! chodź do mnie! szkoło! o wy! chodźcie do mnie! szkoły!</i>
--------------------	-----------	---

Istnieje również grupa **rzeczowników nieodmiennych**:

- *Ikea, salami, menu, emu, boa, kakadu, kiwi, kakao, mango, tabu, jury, bikini, guru, kamikadze, toffi, tournée, igloo, graffiti, safari, spaghetti, konfetti, etui, alibi.*
- Do nieodmiennych należą też nazwy niektórych miast, rzek, państw czy gór, np. : *gimnazjum, technikum, liceum, studium, muzeum, akwarium, mauzoleum* odmieniają się jedynie w liczbie mnogiej.
Toronto, Tokio, Toledo, Palermo, Monachium, Bizancjum, Bonn, Davos, Caracas, Missisipi, Peru.

Odmiana przez przypadki, czyli DEKLINACJA

Rzeczownik ma trzy podstawowe deklinacje: **męską, żeńską i nijaką** oraz **mieszaną**.

	MĘSKA		ŻEŃSKA		NIJAKA			
	I. pojedyncza	I. mnoga	I. pojedyncza	I. mnoga	I. pojedyncza	I. mnoga	I. pojedyncza	I. mnoga
M.	uczeń	uczniowie	lampa	lampy	okno	okna	sędzia	sędziowie
D.	ucznia	uczniów	lampy	lamp	okna	okien	sędziego	sędziów
C.	uczniowi	uczniom	lampie	lampom	oknu	oknom	sędziemu	sędziom
B.	ucznia	uczniów	lampę	lamp	okno	okna	sędziego	sędziów
N.	uczniem	uczniami	lampą	lampami	oknem	oknami	sędzią	sędziami
Msc.	uczniu	uczniach	lampie	lampach	oknie	oknach	sędzi	sędziach
W.	uczniu!	uczniowie!	lampo!	lampy!	okno!	okna!	sędzio!	sędziowie!

Pamiętaj!

Inna jest odmiana rzeczowników osobowych, inna rzeczowników nieosobowych, a jeszcze inna rzeczowników nieżywoтных.

	osobowych		nieosobowych		nieżywotnych	
	I. pojedyncza	I. mnoga	I. pojedyncza	I. mnoga	I. pojedyncza	I. mnoga
M.	pilot -∅	piloc -i	kot -∅	kot -y	plot -∅	plot -y
D.	pilot -a	pilot -ów	kot -a	kot -ów	plot -u	plot -ów
C.	pilot -owi	pilot -om	kot -u	kot -om	plot -u	plot -om
B.	pilot -a	pilot -ów	kot -a	kot -y	plot -∅	plot -y
N.	pilot -em	pilot -ami	z kot -em	kot -ami	z plot -em	plot -ami
Msc.	o piloci -e	pilot -ach	o koci -e	kot -ach	o płoci -e	plot -ach
W.	piloci -e!	piloc -i!	koci -e!	kot -y!	płoci -e!	plot -y!

Temat i końcówka rzeczownika

Temat to ta część wyrazu, która wyraża jego znaczenie. Jest to stała część, która nie zmienia się w trakcie odmiany przez przypadki i jest wspólną częścią dla każdej formy.

Część wyrazu, która zmienia się w trakcie odmiany przez przypadki, to **końcówka**. Pokazuje, w jakim przypadku występuje dany wyraz.

Np. *Tata poszedł do pracy.*

Końcówka **-a** w wyrazie *tata* wskazuje, że to rzeczownik w mianowniku. Bo w miejscowniku byłoby: z *tatą*.

Jeśli rzeczownik w mianowniku I.poj. kończy się na:

- **spółgłoskę** – cały wyraz jest tematem – *kwiat-∅*,
- **samogłoskę** – odrzucamy samogłoskę jako końcówkę, a pozostała część wyrazu jest tematem, np. *światł-o*.

Jeżeli będziesz mieć problem z samogłoską *i*, to znaczy jeżeli nie będziesz wiedzieć, czy zaliczyć ją do tematu, czy do końcówki, zapamiętaj, że:

- – jeśli *i* stoi na końcu wyrazu – na pewno jest końcówką (*cioc-i*),
- – jeśli po *i* stoi samogłoska – i zaliczamy do tematu (*cioci-a*).

Oboczności

W trakcie odmiany przez przypadki w temacie może dochodzić do wymiany głosek, czyli tzw. **oboczności**. Istnieje wiele takich rzeczowników, w których przy odmianie temat ulega przekształceniu.

Zmiana ta najczęściej polega na:

Zastąpieniu głosek innymi głoskami

- samogłoski (a, ą, e, ę, i, o, ó, u, y) mogą wymieniać się tylko na samogłoski
 - *wiara* – *wierz* -eW odmianie rzeczownika *wiara* występuje oboczność **a : e**
 - *dąb* – *dęb* -u
 - *wąż* – *węż* -aW odmianie rzeczowników *dąb* i *wąż* występuje oboczność **ą : ę**
- spółgłoski (b, c, d, f, g, itp) – wymieniają się na:
 - *przyjaciele* – *przyjaciół*W odmianie rzeczownika *przyjaciół* występuje oboczność **l : ł**
 - *ręka* – *ręc*-eW odmianie rzeczownika *ręka* występuje oboczność **k : c**
 - także na dwuznaki *rowerem* – *rowerze* **r : rz**,W odmianie rzeczownika *rower* występuje oboczność **r : rz**
- spółgłoski mogą również ulegać zmiękczeniu
 - *psem* – *psie*W odmianie rzeczownika *pies* występuje oboczność **s : si**
 - *chata* – *chaci* -eW odmianie rzeczownika *chata* występuje oboczność **t : ci**

Podział rzeczowników

Kryterium	Typ rzeczownika	Uwagi	Przykłady
indywidualność	własne	imiona nazwiska przezwiśka pseudonimy nazwy narodowości nazwy geograficzne tytuły utworów literackich tytuły czasopism Wszystkie rzeczowniki własne piszemy wielką literą.	<i>Mariusz, Antek</i> <i>Kowalski, Nowak</i> <i>Rudy, Gruby</i> <i>Stan</i> <i>Polak, Anglik</i> <i>Tatry, Wisła, Tokio</i> <i>„Chłopi”, „Syzyfowe prace”</i> <i>„Polityka”, „Wprost”</i>

	pospolite	Do tej grupy należą wszystkie pozostałe rzeczowniki niebędące nazwami własnymi, czyli pisane małą literą.	<i>chłopiec, góral, warszawiak, ojciec, owca, jodła, biurko, rzeka, kraj, młodość, sen, muzyka</i>
żywołność	żywołne	osobowe Do tej grupy zaliczysz rzeczowniki nazywające osoby.	<i>matka, kobieta, murarz, kolega, Polak, warszawiak, Nowak, dziecko</i>
		niesobowe Są to te rzeczowniki, które nazywają zwierzęta.	<i>żółw, osa, ryba, delfin, jamnik, wróbel, papuga, mucha, koń, nietoperz</i>
	nieżywołne	To rzeczowniki nazywające: przedmioty zjawiska cechy uczucia	<i>długopis, gład, kurtka deszcz, burza brzydota, subtelność smutek, radość, nuda</i>
materialność	konkretne	Nazywają to, czego możemy doświadczyć za pomocą zmysłów, tzn. zobaczyć, dotknąć, powąchać, posmakować, usłyszeć.	<i>komputer, lipa, miód, ojciec, kolega, żyrafa, garnitur, jabłko, tęcza, sól, huk,</i>
	abstrakcyjne	To takie, których nie możemy doświadczyć za pomocą zmysłów.	<i>wiara, miłość, pamięć, przyjaźń, wolność, myśl</i>
policzalność	jednostkowe (policzalne)	Łączą się z liczebnikami głównymi i zbiorowymi.	<i>pies, książka, zagadka, Francuz, autor, syn, gad</i>
	zbiorowe (niepoliczalne)	Nie łączą się z liczebnikami głównymi ani zbiorowymi.	<i>woda, ptactwo, mąka, piasek, szlachta, sok</i>

Uwaga!

Jeden rzeczownik należy do kilku kategorii, np. *zegar* jest równocześnie rzeczownikiem: nieżywołnym, pospolitym, konkretnym.

Rzeczownik w zdaniu może pełnić różne funkcje:

podmiotu, np.: *Samochód* stoi przed domem.
dopełnienia, np.: Wczoraj widziałem fajny *film*.
okolicznika, np.: Jechaliśmy szeroką *ulicą*.
przydawki, np.: Rower *Tomka* stoi w ogrodzie.
orzecznika, np.: Maciek zamierza być *aktorem*.

samodzielna, odmienna część mowy

<p>Odpowiada na pytania</p>	<p><i>jaki?, jaka?, jakie? który?, która? które? czyj?, czyja?, czyje?</i></p>	<p><i>biały płaszcz kamienne schody pilny uczeń matczyzna miłość braterska przyjaźń porównanie homeryckie</i></p>
<p>Funkcja</p>	<p>nazywa cechy i właściwości rzeczowników</p>	<p><i>ciekawa płyta młodzieżowa bluza babcię okulary</i></p>
	<p>określa kształt i barwę</p>	<p><i>okrągły stół biała lampa</i></p>
	<p>określa materiał, z jakiego dana rzecz jest wykonana</p>	<p><i>lniane zasłony drewniany płot</i></p>

Przymiotniki odmieniają się przez:

1. Liczby

- **liczbę pojedynczą:**
 - *zielony beret, ekskluzywny samochód,*
 - *ładna dziewczyna, duża pika*
 - *grzeczne dziecko, czyste okno*
- **liczbę mnogą:**
 - *zielone berety, ekskluzywne samochody*
 - *ładne dziewczyny,*
 - *grzeczne dzieci, czyste okna*

2. Rodzaje

Liczba pojedyncza

- **rodzaj męski**
 - *duży,*
 - *nerwowy*
- **rodzaj żeński**
 - *duża,*
 - *nerwowa*
- **rodzaj nijaki**
 - *duże,*
 - *nerwowe*

Liczba mnoga

- **rodzaj męskoosobowy**
 - *duzi,*
 - *nerwowi*
- **rodzaj niemęskoosobowy**
 - *duże,*
 - *nerwowe*

Pamiętaj!

Przymiotniki zgadzają się z rzeczownikami pod względem: **liczby, rodzaju, przypadku.**

- *duży chłopiec* – liczba pojedyncza, rodzaj męski, mianownik;

- *mądrych kobiet* – liczba mnoga, rodzaj żeński, dopełniacz;
- *ekskluzywne samochody* – liczba mnoga, rodzaj niemęskoosobowy, mianownik;
- *ładnemu dziecku* – liczba pojedyncza, rodzaj nijaki, celownik.

3. Przypadki

	<i>słoneczna plaża</i>	
	l. pojedyncza	l. mnoga
M.	słoneczna (plaża)	słoneczne (plaże)
D.	słonecznej (plaży)	słonecznych (plaż)
C.	słonecznej (plaży)	słonecznym (plażom)
B.	słoneczną (plażę)	słoneczne (plaże)
N.	słoneczną (plażą)	słonecznymi (plażami)
MSC.	słonecznej (plaży)	słonecznych (plażach)
W.	słoneczna (plażo)	słoneczne (plaże)

Zapamiętaj!

- Przymiotniki mają ten sam przypadek, liczbę i rodzaj gramatyczny, co określane przez nie rzeczowniki, np.: Przymiotnik z określanym przez niego rzeczownikiem zawsze tworzą **związek zgody**.
- *słonecznym dniem,*
- *słonecznymi plażami,*
- *słonecznymi dniami.*

Niektóre przymiotniki w rodzaju męskim, oprócz dłuższej formy w mianowniku l.poj. z końcówką -y (np. *wesoły, zdrowy, gotowy*) mają także krótsze formy, pozbawione końcówki np.

- *wesoły – wesół,*
- *zdrowy – zdrów,*
- *gotowy – gotów,*
- *pewny – pewien,*
- *winny – winien.*

Podział przymiotników:

Przymiotniki zmysłowe

– oznaczają cechy, które możemy spostrzec różnymi zmysłami:

- wzrokiem dostrzegamy barwy, *wymiary* np. *złocisty, kulisty, duży*;
- słuchem – cechy głosów, np. *cichy, chrapliwy*;
- dotykiem odczuwamy, czy przedmiot jest gładki czy szorstki, suchy czy mokry;
- smak – ważny jest przy potrawach, np. *kwaśny, słodki, słony, ostry*;
- powonienie – służy do rozpoznawania zapachów, np. *pachnący, wonny, śmierdzący*.

Przymiotniki umysłowe

– określają cechy psychiczne, ludzkie, np.:

- *cierpliwy, bystry, zdolny, hojny, odważny, pojętny, słowny, dzielny, mądry, troskliwy.*

Przymiotniki względne

– oznaczają materiał, z którego rzecz została zrobiona, np.:

- *stalowy nóż,*
- *marmurowa rzeźba,*
- *brylantowy pierścionek,*
- *drewniany płot,*
- *plastyczny kubek,*
- *złota obrączka,*
- *słomiany dach,*
- *jedwabna koszula.*

Uwaga!

Przymiotniki względne nie stopniują się, ponieważ nie można powiedzieć, że stół był bardziej drewniany, a obrączka bardziej złota!

Przymiotniki charakterystyczne

Nadają rzeczownikom szczególne, indywidualne cechy.

Tworzy się je od rzeczowników za pomocą przyrostków *-aty, -asty, -ty, -sty*.

- *-aty brodaty* (od brody),
- *-asty kraciasty* (od kraty), *iglasty* (od igły), *falbaniasty* (od falbany)
- *-ty piegowaty* (od piegów),
- *-sty piaszczysty* (od piasku), *blotnisty* (od błota), *mglisty* (od mgły)

Przymiotniki dzierżawcze

Informują, do kogo należy przedmiot. Zwykle pochodzi od nazwy właściciela.

Pytamy wtedy:

- *czyj? los psi*
- *czyja? miłość siostrzana, ręka ojcowska*
- *czyje? oczy kocie, łóżko Madejowe*

Stopniowanie przymiotników

Stopniowanie przymiotników służy do wyrażenia różnego stopnia natężenia cechy:

- **stopień równy** jest określeniem neutralnym,
- **stopień wyższy** wskazuje na większe natężenie cechy,
- **stopień najwyższy** – największe.

Mamy trzy stopnie przymiotnika:

- **stopień równy**
– to forma wyjściowa. Określa normalne natężenie cechy np.
głośny, miły, szorstki, chory, grzeczny

- **stopień wyższy**
– wskazuje, że natężenie cechy wzrasta.
Dodaj przyrostek *-szy* lub użyj słowa *bardziej* lub *mniej* np.
głośniejszy, miłszy, bardziej szorstki, bardziej chory, mniej grzeczny
- **stopień najwyższy**
– opisuje największe natężenie cechy.
Dodaj przedrostek *naj-* i przyrostek *-szy* lub użyj słowa *najbardziej* lub *najmniej* np.
najgłośniejszy, najmiłszy, najbardziej szorstki, najbardziej chory

STOPNIOWANIE	stopień równy	stopień wyższy	stopień najwyższy
proste / regularne	ładny gruby	ładniejszy grubszy	najładniejszy najgrubszy
opisowe / złożone	miękki szorstki	bardziej miękki mniej miękki bardziej szorstki mniej szorstki	najbardziej miękki najmniej miękki najbardziej szorstki najmniej szorstki
nieregularne	zły dobry mały duży	gorszy lepszy mniejszy większy	najgorszy najlepszy najmniejszy największy

Niektóre przymiotniki nie stopniują się!

Te określające stałe cechy np. materiał z którego coś zostało zrobione (*mosiężny, dębowy, złoty*) – drewniany (most) – to most wykonany z drewna, więc nie może być np. bardziej drewniany (to stała cecha).

Te pochodzące od rzeczowników (*sokoli wzrok, matczyzna miłość, wieczorna cisza*) – wronie (gniazdo) – to gniazdo należące do wron (nie może więc być „bardziej wronie”)

Przymiotniki złożone

- *ciemnoczerwony szal,*
- *jasnoniebieski płaszcz,*
- *przydomowy ogródek,*
- *nadbudowane piętro,*
- *przydrożny bar,*
- *małomiasteczkowa atmosfera.*

Przymiotniki, które mają już pewien stopień

- *niebieskawy odcień* (lekko niebieski)
- *zielonkawy deseń* (lekko zielony)
- *złotawy poblask* (lekko złoty)

Jeżeli chcemy wskazać na brak jakiejś cechy, możemy posłużyć się formantem **nie** lub **bez**:

- *bezwonny gaz,*
- *bezbarwna ciecz,*
- *bezludna wyspa*
- *nielubiany serial,*
- *nieładny widok,*
- *niemiła sytuacja*

Pamiętaj o podstawowej zasadzie: jeśli można stopniować przymiotnik w sposób prosty, to posługiwanie się stopniowaniem opisowym jest błędem. Przede wszystkim stopniowanie proste (regularne)!
Zdecydowanie więc *ładniejszy* niż *bardziej ładny*.

Pamiętaj, że przymiotnik łączy się zawsze z rzeczownikiem, tworząc związek zgody. W takim związku wyrazy „zgadzają się” ze sobą mają, jednakowe formy: przypadków, liczb, rodzajów.

Przymiotnik w zdaniu może pełnić funkcję:

przydawki

nazywa różne cechy przedmiotów, ludzi.

Zimną woda ciekła z kranu.

Do naszej klasy chodzą ładne dziewczyny.

dopełnienia

Artur pokonał silniejszego.

orzecznika

Za rok Olka będzie ładniejsza.

Maciej jest wesół.

Marek jest zdrów jak ryba.

podmiotu

Silniejszy pokonał słabszego.

Wiódł ślepy kulawego.

Zaradny zawsze sobie poradzi.

Zdrowi właśnie opuścili szpital.

samodzielna, odmienna część mowy		
Odpowiada na pytania	<i>ile?, ilu? który z kolei?</i>	<i>sto, miliard, pół, jedna czwarta ósmy, piąty, pierwszy, tysiąc drugi</i>
Funkcja	określanie	<i>dwadzieścia dni, sto par, pół masła, ćwierć pomarańczy, dwa psy</i>
		<i>dwudziesty pączek, drugi na mecie, setny z rzędu, druga burza,</i>

Odmiana liczebników

Liczebniki główne i porządkowe odmieniają się przez **przypadki** i **rodzaje**

- *dwie książki, dwoma książkami,*
- *dwaj bracia, dwóm braciom,*
- *dwa okna, dwóch okien.*

Liczebniki zbiorowe i ułamkowe tylko przez *przypadki*

- pięcioro, (z) pięciorgiem, (o) pięciorgu;
- jedna piąta, jednej piątej, jedną piątą.

Liczebniki porządkowe odmieniają się przez **przypadki i liczby**

- *pierwsza strona książki,*
- *pierwsze strony książek,*
- *z pierwszych stron,*
- *pierwszym stronom.*

Rodzaj

Liczba pojedyncza

- męski – jeden
- żeński – jedna
- nijaki – jedno

Liczba mnoga

- rodzaj męskoosobowy – dwaj
- rodzaj niemęskoosobowy – dwie

Przypadki

liczebnik główny jeden odmienia się jak przymiotnik. W liczbie pojedynczej ma formy rodzaju męskiego (*jeden*), żeńskiego (*jedna*) i nijakiego (*jedno*), a w liczbie mnogiej formy męskoosobowe (*jedni*) i niemęskoosobowe (*jedne*).

Uwaga!

Liczebniki główne: *dwa, trzy, cztery* w rodzaju męskoosobowym mają dwie formy:

- *dwaj* (chłopcy) i *dwóch* (chłopców),
- *trzej* (żołnierze) i *trzech* (żołnierzy),
- *czterej* (urzędnicy) i *czterech* (urzędników).

Zwróć uwagę na budowę zdania (formę czasownika)

- *Dwaj chłopcy spóźnili się na lekcję.*
- *Dwóch chłopców spóźniło się na lekcję.*

Liczebniki główne typu *tysiąc, milion, miliard* nie odmieniają się przez rodzaje (są rodzaju męskiego) i odmieniają się jak rzeczowniki – przez przypadki i liczby.

M.	tysiąc -∅ (miesiąc)	milion -∅ (ogon)	miliard -∅ (oskard)
D.	tysiąc -a (miesiąca)	milion -a (ogona)	miliard -a (oskarda)
C.	tysiąc -owi (miesiącowi)	milion -owi (ogonowi)	miliard -owi (oskardowi)
B.	tysiąc -∅ (miesiąc)	milion -∅ (ogon)	miliard -∅ (oskard)
N.	tysiąc -em (miesiącem)	milion -em (ogonem)	miliard -em (oskardem)

Msc.	(o) tysiąc -u (miesiącu)	milioni -e (ogonie)	miliardzi -e (oskardzie)
W.	tysiąc -∅	milion -∅	miliard -∅

Odmiana liczebnika porządkowego

Liczebniki porządkowe mają odrębne formy rodzajowe:

- rodzaj męski, żeński i nijaki – w liczbie pojedynczej
- rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy – w liczbie mnogiej.

A odmieniają się jak przymiotniki przez **przypadki, liczby i rodzaje**.

Podział liczebników

- **główne**
- **porządkowe**
- **zbiorowe**
- **ułamkowe**
- **nieokreślone**
- **mnożne**
- **wielorakie**

Liczebniki główne

To takie, które oznaczają liczbę czegoś.

Zapytamy o nie **ile?**, **ilu?**

pięć (ołówków), *dziesięć* (przykazań), *tysiąc* (żołnierzy), *milion dwieście pięćdziesiąt* (złotych);
W naszej bibliotece jest (ile?) piętnaście komputerów.

Liczebniki główne odmieniają się przez:

- **przypadki** – *pięć, pięciu, pięcioma*
- **rodzaje** – *sześciu* (mężczyzn), *sześć* (kobiet), *sześcioro* (źrebiąt)
- W liczebnikach głównych wielowyrazowych odmieniają się wszystkie elementy,
- *W domowym budżecie zabrakło dwóch tysięcy czterystu pięćdziesięciu siedmiu złotych.*
- *Stypendia przyznano dwóm tysiącom czterystu pięćdziesięciu siedmiu studentom.*
- *Wydobyto dwa tysiące czterysta pięćdziesiąt siedem ton węgla.*

Uwaga!

Liczebnik jeden stojący na końcu liczebnika głównego wielowyrazowego nie odmienia się.
*Zabrakło stu siedemdziesięciu **jeden** (chlebów).*

Liczebniki porządkowe

To takie, które porządkują kolejność osób i rzeczy.

Odpowiadają na pytanie *który z kolei?*

drugi, trzynasty, dwudziesty dziewiąty, ósmy, ósmy, ósme, setny, setna, setne.

– W dzienniku lekcyjnym mam (*który z kolei?*) siódmy numer.

– *Stał w sto dwudziestym ósmym rządzie.*

Liczebniki porządkowe odmieniają się przez:

- **przypadki** – *trzeci, trzeciego, trzeciemu, (o) trzecim*
- **liczby** – *pierwsza strona książki, pierwsze strony książek*
- **rodzaje** – *trzeci, trzecia, trzecie*

Uwaga!

W liczebnikach porządkowych wielowyrzowych odmieniają się jedynie elementy oznaczające **dziesiątki i jedności**. Pozostałe człony traktujemy jako liczebniki główne i nie odmieniamy ich.

Przykłady:

II wojna światowa zakończyła się w tysiąc dziewięćset czterdziestym piątym roku.

W tysiąc osiemset sześćdziesiątym trzecim wybuchło powstanie styczniowe.

Liczebniki zbiorowe

Określają liczbę osób różnej płci:

– *Wczoraj w miejskim szpitalu na świat przyszło **pięcioro** niemowląt.*

– *Mama prowadzi do przedszkola **dwoje** (troje) dzieci.*

– *Czternaścioro uczniów (dziewczyny i chłopcy) **uczyło się** w czytelni.*

– *Skoro trzy tysiące dwieście trzydzieścioro jeden studentów, to znaczy, że byli wśród nich i mężczyźni (studenci) i kobiety (studentki).*

Określają liczbę osobników niedoroslých:

– *pięcioro kociąt, sześcioro szczeniąt, szesnaścioro piskląt, troje żrebiąt*

Osobniki niedorośle to także: *kaczęta, cielęta, kurczęta, prosięta, żrebięta*, itp.

Określają liczbę rzeczowników mających tylko l.mn.

Rzeczowniki występujące tylko w l.mn. to np. *troje drzwi, pięcioro skrzypiec widły, sześcioro nożyc, dziewięcioro grabi.*

Do liczebników zbiorowych zaliczamy liczebniki **dwoje, troje** i takie, które mają końcówkę - **oro** (dziesięcioro, trzynaścioro, sześćdziesięcioro, osiemdziesięcioro),

Uwaga!

Niemożliwe jest utworzenie liczebnika zbiorowego od liczebnika głównego *jeden*. Liczebniki zbiorowe odmieniają się przez przypadki. W liczebnikach zbiorowych wielowyrzowych odmieniają się człony oznaczające **dziesiątki i jedności**.

– *W biegu niepodległości wystartowało tysiąc czterysta trzydzieścioro troje uczniów.*

– *tysiąc czterysta trzydzieścioro troje uczniów*

– *tysiąc czterysta trzydzieścioro trzem uczniom*

Jeżeli w liczebniku zbiorowym wielowyrzowym ostatnim członem jest liczebnik *jeden*, wówczas odmienia się tylko element nazywający dziesiątki.

– *Trzy tysiące dwieście pięćdziesięcioro jeden studentów zgłosiło chęć pracy w wolontariacie.*

Liczebniki ułamkowe

Liczebniki ułamkowe odmieniają się przez **przypadki**.

Liczebniki ułamkowe nazywają ułamki.

- *ćwierć, jedna trzecia, pół, trzy czwarte, półtora, jedna piąta, dwie siódme, sześć dziesiątych;*
- *Na śniadanie zjada się u nas jedną czwartą (= ćwierć) bochenka chleba.*

Uwaga

Liczebniki *pół* i *półtora* są nieodmienne. Mówimy:

- *Za pół godziny zamykają sklep.*
- *Przerwał komuś w pół słowa.*
- *Kupił półtora kilograma jabłek.*
- *Wyszedł ze sklepu z półtora kilogramem cytryn.*

Liczebniki nieokreślone

To takie, które nie podają konkretnej liczby osób, rzeczy, zjawisk: *parę, kilka, wiele, sporo, kilkaset, kilkanaście*

Liczebniki nieokreślone odmieniają się przez:

- **przypadki** – *kilka okien, kilku oknow, kilkoma oknami*
- **rodzaje** – *kilku lekarzy, kilkanaście egzemplarzy, kilkaset płyt, kilkoro wnucząt, paru uczniów, niewielu uczonych, wielu chłopców.*

Liczebniki mnożne

To takie, które wskazują na mnogość, wielokrotność, powtórzenie czegoś.

Liczebniki te pokazują, z ilu części składa się całość przedmiotu lub ile razy dane zjawisko powtórzyło się.

- *potrójna ochrona,*
- *dwukrotnie omówiony,*
- *sześciokrotnie cięższy,*
- *trzykrotnie wyższy.*

Liczebniki wielorakie

oznaczają różnorodność czegoś: *dwojaki, trojaki, czworaki.*

- *Działał w tej sprawie dwojako.*
- *Trojako to można rozumieć.*

Ze względu na budowę wyróżniamy liczebniki:

proste, np. *dwa, cztery, kilka, trzeci;*

złożone, np. *dwadzieścia pięć, pięćdziesiąt osiem, sto dwudziesty trzeci.*

Aby podkreślić, że liczba oznacza liczebnik porządkowy, stawiamy po nim kropkę, np. 2., 7., 23.
Nie czytamy ich wtedy jako dwa, siedem, dwadzieścia trzy, ale drugi, siódmy, dwudziesty trzeci.

W zdaniu liczebnik może pełnić funkcję:

przydawki:

- Dwa pociągi odjechały ze stacji.
- Wyjechaliśmy o godzinie dziesiątej.

Wtedy liczebnik musi wystąpić w tym samym przypadku co określanym przez niego rzeczownik.

orzecznika w orzeczeniu imiennym:

- Magda będzie pierwsza.
- Marek był czwarty na liście.

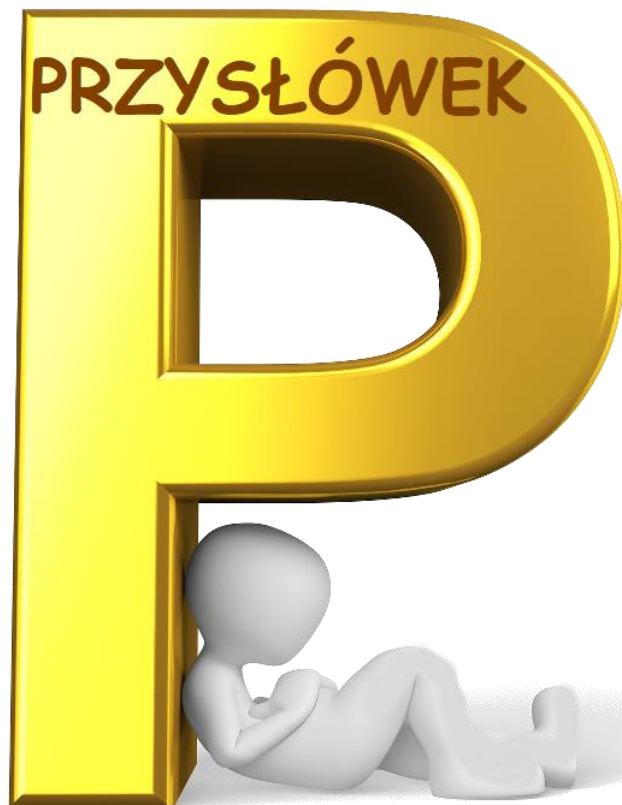
podmiotu

- Wybiła dziesiąta.
- Cztery jest liczbą parzystą.

okolicznikiem sposobu

- Działal w tej sprawie dwojako.
 - Dwukrotnie podchodził do egzaminu.
- (liczebniki mnożne i wielorakie)

Źródło: www.aleklasa.pl

niesamodzielną, nieodmienną część mowy		
Odpowiada na pytania:	<i>jak?</i> <i>gdzie?</i> <i>kiedy?</i>	<i>wysoko</i> <i>blisko</i> <i>wczoraj</i>
Funkcja Przymyki najczęściej określają:	<p>właściwości cech czynności oraz sposób jej wykonywania (łączy się z czasownikiem)</p> <p>stopień i natężenie cechy przedmiotu lub czynności (łączy się z przymiotnikiem lub innym przysłówkiem)</p> <p>okoliczności wykonania czynności: miejsce: gdzie? czas: kiedy?</p>	<p><i>jak?</i> <i>skacze <u>wysoko</u>,</i> <i>mówię <u>wolno</u>,</i> <i>piszę <u>starannie</u></i></p> <p><i>gdzie?</i> – <i>Mieszkam <u>daleko</u>.</i></p> <p><i>kiedy?</i> – <i>Czytałem <u>wczoraj</u>.</i></p>

Pochodzenie przysłówków

Najczęściej przysłówki powstają od przymiotników (są to przysłówki odprzymiotnikowe), np.

- *ładny* – *ładnie*,
- *wesoły* – *wesoło*,

- *miły – miło,*
- *bliski – blisko,*
- *szybki – szybko.*

Przysłówek podobnie jak przymiotnik podlega stopniowaniu

Przysłówki pochodzące od przymiotników to **przysłówki odprzymiotnikowe**:

- *ładny – ładnie,*
- *miły – miło,*
- *piękny –*
- *pięknie,*
- *cichy – cicho.*

Tylko one, podobnie jak odpowiadające im przymiotniki, ulegają **stopniowaniu**.

Są też przysłówki, które nie pochodzą od przymiotników i nie stopniują się – *całkiem, wczoraj, zawsze, jutro, wszędzie, tylko, cichcem, teraz, pojutrze, naprędce, wczoraj, pojednawczo, po ludzku.*

Przysłówek **bardzo** nie pochodzi od przymiotnika, ale się stopniuje (*bardzo, bardziej, najbardziej*).

STOPIEŃ	Stopniowanie regularne	Stopniowanie nieregularne	stopniowanie opisowe
RÓWNY	<i>wesoło chłodno bardzo</i>	<i>źle dużo bóbrze</i>	<i>starannie ślisko</i>
WYŻSZY	<i>weselej chłodniej bardziej</i>	<i>gorzej więcej lepiej</i>	<i>mniej (bardziej) starannie mniej (bardziej) ślisko</i>
NAJWYŻSZY	<i>najweselej najchłodniej najbardziej</i>	<i>najgorzej najwięcej najlepiej</i>	<i>najmniej (najbardziej) starannie najbardziej ślisko</i>

Przysłówek w zdaniu może pełnić funkcję:

orzecznika

– *Wczoraj na imprezie było miło.*

okolicznika:**miejsca**

- *Monika mieszka blisko dworca kolejowego.*
- *Wszędzie były porzucane ubrania.*

czasu

- *Wczoraj pisaliśmy test, jutro zdajemy egzamin ustny.*

sposobu

- *Woźny po cichu otworzył drzwi.*
- *Jurek klepnął pojednawczo kolegę po plecach.*

stopnia

- *Początek roku szkolnego był dla mnie nadzwyczaj smutny.*
- *Film był bardzo interesujący.*
- *Okolica jest niezwykle malownicza*

Źródło: www.aleklasa.pl

samodzielna, odmienna część mowy		
Odpowiada na pytania	<i>kto? co? czyj? jaki? który?</i>	<i>ja, ona, oni, mój, wasz, twój, żaden, wszyscy, się, ten, tamten</i>
Funkcja: zastępowanie innych części mowy w zdaniu	rzeczownika przymiotnika liczebnika przysłówka	<i>Jurek jest moim bratem. On jest kochany. Masz ładną bluzkę. Chciałabym mieć taką. Wzięłam na wycieczkę 100 zł. Nie wiem, czy tylę mi wystarczy. Mieszkam blisko. Tam, za rogiem.</i>

Zaimki pełnią bardzo ważną funkcję, ponieważ dzięki nim unikamy powtórzeń wyrazów w bliskim sąsiedztwie oraz skracamy naszą wypowiedź, np. zamiast:

– Bardzo lubię Przemka. Przemek jest moim najlepszym kolegą. Na Przemku zawsze mogę polegać. powiemy:

– *Bardzo lubię Przemka. **On** jest moim najlepszym kolegą. Na **nim** zawsze mogę polegać.*

Niektóre zaimki mogą mieć krótszą i dłuższą formę

- *mi – mnie,*
- *ci – tobie,*

- *mu* – *jemu/niemu*,
- *cię* – *ciebie*,
- *jej* – *niej*.

Dłuższych form zaimków używamy:

- Na początku zdania
 - **Jemu** podoba się Milena.
 - **Mnie** nie zależy na tym, a **jemu**?
- Na końcu zdania – wtedy gdy na zaimek ma padać silny akcent logiczny.
 - Wyświadczył przysługę **mnie**. (w domyśle – nie tobie, nie jemu)
- W przeciwstawieniach
 - Pożyczę rower **tobie**, a nie **jemu**.
- Gdy zaimek występuje samodzielnie, np. jako odpowiedź na pytanie
 - Kogo nie było wczoraj w szkole?
 - **Jego**.
- W połączeniu z przyimkami
 - Do **ciebie** nie mam żalu.
 - Wczoraj wybieram się do **niego**.

Formy skrócone stosujemy natomiast w środku zdania i na jego końcu

- Wczoraj mi o tym powiedział.
- Powinieneś go uprzedzić.
- Niepoprawne jest stosowanie długiej formy zaimków bezpośrednio po czasownikach, np.
 - Przyniosłam **tobie** lekturę.
- Kiedy mamy wskazać na rzeczownik rodzaju żeńskiego, zawsze używamy zaimka **tę**.
 - Pożycz mi **tę** książkę.
 - Na dyskotecę widziałam **tę** koleżankę.
- W odniesieniu do rzeczowników rodzaju nijakiego używamy zaimka **to**,
 - Umyłam **to** okno

Podziały zaimków

Podział I – ze względu na część mowy, którą zastępują

zaimki rzeczowne

- zastępują **rzeczowniki**
- w zdaniu występują w roli **podmiotu** lub **dopelnienia**
- odmieniają się przez **przypadki, liczby i rodzaje**
- odpowiadają na pytanie: **kto?, co?**
 - *ja, my, nikt, ktokolwiek, ktoś, coś, cokolwiek, nic*
 - Igor nie pojechał na wycieczkę w góry.
 - Czy on nie lubi górskich krajobrazów?

zaimki przymiotne

- zastępują **przymiotniki**
- w zdaniu najczęściej są **przydawkami**

- odmieniają się przez **przypadki, liczby i rodzaje**
- odpowiadają na pytanie:
 - **jaki?, jaka?, jakie?**
 - *taki, swój, jakiś, żaden, nijaki, wszelki*
 - *Masz ładną sukienkę. Chciałabym mieć taką. (sukienkę)*
 - **który?, która?, które?**
 - *ten, tamta, którykolwiek,*
 - **czyj?, czyja?, czyje?, kogo?**
 - *mój, twój, jego, jej, wasz, ich*

zaimki liczebne

- zastępują **liczebniki**
- w zdaniu pełnią funkcje **przydawek**
- odmieniają się przez **przypadki i rodzaje**
- odpowiadają na pytanie:
 - **ile?, ilu?**
 - *tyle, wszystko, ileś, tyle*
 - *Madziu, musisz pożyczyć mi dwa złote. – Tylko tyle?*

zaimki przysłówne

- zastępują przysłówki
- w zdaniu występują w roli okoliczników

Uwaga – zaimki przysłówne są **nieodmienne** (ponieważ przysłówek jest nieodmienną częścią mowy)

- odpowiadają na pytanie:
 - **jak?** – *jakoś, tak*
 - **kiedy?** – *wtedy, kiedykolwiek, kiedyś, nigdy, zawsze*
 - **gdzie?** – *tu, tutaj, tam, wszędzie, gdziekolwiek, gdzieś, nigdzie*
 - **skąd?** – *stamtąd, stąd*
 - **dokąd?** – *tam, dokądkolwiek, dotąd*
 - **którędy?** – *tamtędy*
 - *W ferie byłem w górach. Było wtedy mnóstwo śniegu.*
 - *Lubię Tatry. Tam jest tak uroczo.*
 - *Przyszedł stamtąd. Tutaj nie ma grzybów.*

Podział II – ze względu na znaczenie:

zaimki osobowe

- Wskazują na osobę, o której była mowa wcześniej (ja, mnie, ty, tobie, my, nam, wy, wam)
 - *Zaprosiłam Marka.*
 - *On umie grać na gitarze.*

zaimki dzierżawcze

- Informują o tym do kogo? lub do czego? ktoś lub coś należy
 - *swój, nasz, wasz, jej, wasz*
 - *Monika idzie z Anią i Wojtkiem, czyli ze swoimi przyjaciółmi.*

zaimki wskazujące

- Wskazują na osobę, rzecz, cechę, miejsce, ilość wskazane gestem lub na osobę, rzecz, cechę, miejsce, o których wcześniej była mowa
– *tam, tutaj, ów, ten, tamten, dotąd, tędy, wtedy*
– *Który z nich to kolega Tomka? – Tamten.*
– *Wydaje się być miły. – Na pewno jest taki.*

zaimek zwrotny

- Służy do tworzenia **czasowników zwrotnych** oraz wypowiedzi bezpodmiotowych przy pomocy: *się, siebie, sobą*.
- *myć się, czesać się,*
- *uśmiechać się,*
- *robić sobie,*
- *mówi się,*
- *ściemnia się*

zaimki pytające

- Służą do tworzenia pytań.
- Odnoszą się do osoby lub rzeczy, o którą pytamy.
kto?, co? – Kto idzie z nami?
jaki?, jaka?, jakie? – Jaka jest cecha tego metalu?
który?, która?, które? – Którym pociągiem odjeżdżamy?
czyj?, czyja?, czyje? – Czyj to zegarek?
ile?, ilu? – Ile mamy czasu?

zaimki względne

- Służą do łączenia zdań podrzędnych z nadrzędnymi (zawsze stawiamy przed nimi przecinek).
– *Mamy tyle czasu, ile potrzebujemy.*
– *Odjeżdżamy pociągiem, który właśnie wjeżdża na peron.*
- Odpowiadają na pytania:
kto?, co?,
jaki?, jaka?, jakie?,
który?, która?, które?,
czyj?, czyja?, czyje?,
ile?, ilu?, jak?,
gdzie?, kiedy?

zaimki nieokreślone

- Wskazują na osobę, przedmiot, miejsce, cechę, które nie są dokładnie określone.
– *jakiś, cokolwiek, gdzieś, ktoś, coś*
– *Ktoś coś kiedyś mi powiedział na twój temat.*
- **Uwaga!** większość zaimków nieokreślonych poznamy po cząstce **-ś** lub **-kolwiek**, np.:
jakiś, czyjś, gdzieś, ktokolwiek, cokolwiek, gdziekolwiek, jakkolwiek

zaimki przeczące

- *nikt, nic, niczyj, żaden, nigdy, nigdzie, donikąd*

upowszechniające (uogólniające)

- *każdy, wszyscy, wszelki, zawsze, wszędzie, zewsząd, wszystko, nic*
Zaimki upowszechniające faktycznie – uogólniają.
– *Wszystko albo nic,*
– *Wszędzie albo nigdzie.*

wzmacniające

- *sam, sama, samo, sami*
Ja sam wam o tym powiedziałem.
Ona sama to zrobiła.

W zdaniu zaimek może pełnić funkcję:

podmiotu– *Ona jest bardzo cierpliwą osobą.*

- *O tym wydarzeniu nie będą wiedzieć nawet oni.*
- *Nie było jej dzisiaj na zajęciach.*
- *Czy to prawda, że oni byli winni całemu zajściu?*
- *Każdy może zostać bohaterem.*
- *Ktoś zapomniał zamknąć drzwi.*
- *Cokolwiek się stanie i tak jesteśmy zwycięzcami.*

dopelnienia– *Pocieszam się, że mogło skończyć się gorzej.*

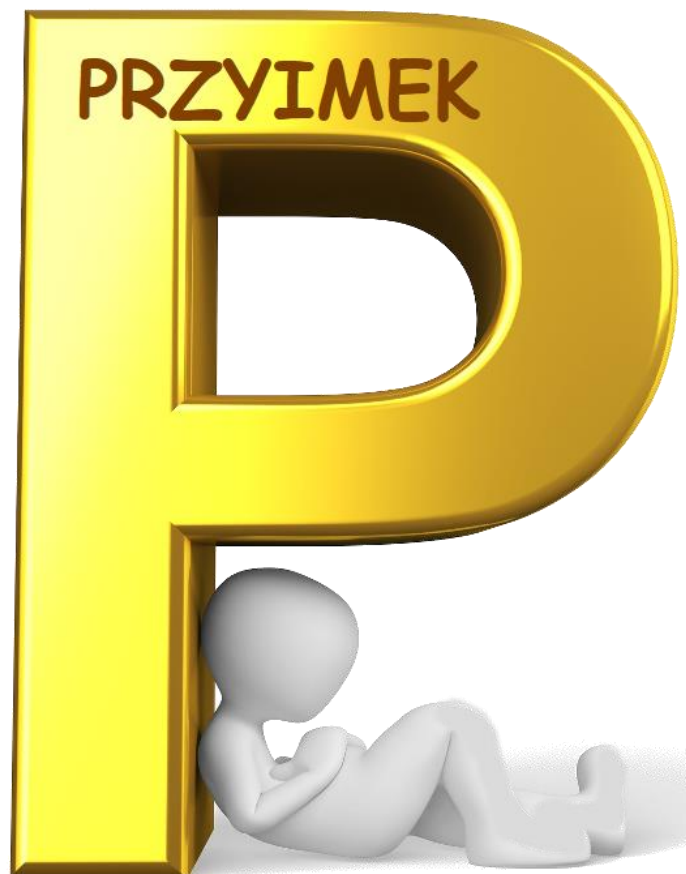
- *Podaj mu klucze.*
- *Zaproście ich na imprezę.*
- *Myślmy o was.*
- *Czego potrzebujesz?*

przydawki– *Żaden plan nie okazał się dobry.*

- *Którykolwiek chłopiec okaże się winny, poniesie karę.*
- *Wszelki wysiłek był daremny.*
- *Nie podoba mi się ten obraz.*
- *W taki sposób osiągnął sukces.*
- *W czasach liceum był moim przyjacielem.*
- *Przypatruje się swojemu odbiciu.*

okolicznika– *Wszędzie was szukaliśmy.*

- *Pójdźmy tamtędy.*
- *Nigdy nie potrafiłeś dobrze rysować.*
- *Powiedz to tak, jakbyś był tego pewny.*
- *Kiedykolwiek pomyślę o Ance, mam wyrzuty sumienia.*

niesamodzielną, nieodmienną część mowy

Funkcja
Przyimki najczęściej określają:

stosunki przestrzenne – gdzie jakiś przedmiot lub osoba w danej chwili się znajdują np. piłka może być:

nad (siatką),
za (siatką),
przy (siatce),
przed (siatką),
pod (siatką),
obok (siatki),
w domu,
na półce
za domem

stosunki czasowe np.

po lekcjach,
o piątej,
przed obiadem)

stosunki celowe np.
idę po zakupy

*Przed domem rośnie dąb.
Za ścianą słychać krzyki.
Schował ręce pod stół*

*Kończę zajęcia po piątej lekcji.
Skończę lekcje przed kolacją.
Działo się to za panowania
Mieszka I.*

*Poszła po bułki.
Zmierzam do celu.*

Ze względu na budowę wyróżniamy przyimki:

proste (których nie możemy już podzielić na mniejsze części przyimkowe):

z, po, na, do, w, przed, za, koło, nad, od, o, dla, bez, przy;

złożone (składające się z dwóch lub trzech przyimków prostych):

- *zza (z+za),*
- *znad (z+nad),*
- *wokoło (w+o+koło),*
- *spomiędzy,*
- *spoza,*
- *poprzez,*
- *pośród,*
- *ponad*

Uwaga!

- Przyimki złożone z dwóch przyimków piszemy zawsze łącznie.
- Pisownia początkowego *z-*, *s-* w przyimkach złożonych jest zawsze zgodna z wymową, np. *znad, zza, spod, spoza*

Zapamiętaj!

Przyimek jest wyrazem niesamodzielnym to znaczy, że nie potrafi samodzielnie tworzyć części zdania.

Wyrażenia przyimkowe to przyimki w połączeniu z:

- **rzeczownikami** (*w domu, na tablicy, po zajęciach, do szkoły, o siostrze, do szkoły*),
- **przymiotnikami** (*za duży, za krótki, za mały, za niski, o szybkim, z młodymi*),
- **zaimkami** (*na siebie, przy nim, obok was, beze mnie, u nich, z tobą*),
- **liczebnikami** (*dla trojga, do tysiąca, po pierwsze*),
- **przysłówkami** (*na pewno, na zawsze, od zaraz*),
- z wyrazami, które występują wyłącznie z przyimkami (*na przelaj, na przemian, na wyrost, po kryjomu*)

Źródło: www.aleklasa.pl

niesamodzielną, nieodmienną część mowy

Funkcja	spajanie (łączenie) wyrazów w zdaniu pojedynczym lub zdań składowych w zdaniu złożonym. Spójnik jest dla nas szczególnie istotny przy określaniu zdań współrzędnych i podrzędnych (bo od niego właśnie zależy rodzaj zdania).	<i>Będę pisał i liczył. Kupię lody albo gofry. Pójdę na spacer, ale nie najpierw odrobię lekcje.</i> Przykłady spójników: <i>i, oraz, ale, a, ani, lecz, jednak, zaś, albo, że, więc, bo, dlatego, czyli, zatem, żeby, aby, by, jeśli, jeżeli, chociaż, gdyby, ponieważ, gdyż, aż, jak, ni, bądź, tudzież, niż</i>
----------------	--	--

Podział spójników

współrzędne

- **łączne**
i, a, ani, ni, zarazem, też, jak również, tudzież
- **rozłączne**
a, albo, lub, czy, bądź
- **wyłączające**
ani, ni

- **przeciwstawne**
a, ale, lecz, zaś, jednak, natomiast, przecież, wszelako, aczkolwiek, mimo to
- **wynikowe**
więc, zatem, toteż, dlatego, przeto, tedy, to, toteż
- **włączne**
czyli, to jest, to znaczy, mianowicie

podrzędne

- *że, gdy, podczas gdy, gdyby, choć, chociaż, chociażby, dopóki, bo, bowiem, albowiem, jeżeli, jeżeliby, jeśli, jeśliby, aby, by, żeby, ażeby, iżby, jakoby, ponieważ, gdyż, jakkolwiek, iż, skoro*

Spójniki współrzędne

łączą zdania współrzędnie złożone albo samodzielne wyrazy w zdaniach pojedynczych:

- *Michał i Marek pojechali na giełdę.*
- *Karolek był zdolny, ale leniwy.*

Przed łącznymi, rozłącznymi i wyłączającymi nie stawiamy przecinka, chyba, że któryś z tych spójników powtarza się w zdaniu, np. *Lubię i lody, i gofry, i owoce.*

Przed pozostałymi stawiamy spójnikami stawiamy przecinek.

Spójniki podrzędne

łączą (w zdaniu złożonym) zdanie podrzędne z nadrzędnym:

- *Dowiedziałem się, że Sylwii zepsuł się rower.*

Przed wszystkimi stawiamy przecinek.

Źródło: www.aleklasa.pl

niesamodzielną, nieodmienną część mowy

<p>Funkcja</p>	<p>Uwydatnianie emocji i woli mówiącego. Za ich pomocą możemy wyrazić nasze uczucia (ból, rozpacz, zachwyt, złość, zadowolenie). <i>oj!, ojej!, aj!, ach!, och!, hej!, hop!, halo!, hura!, hi, hi!, hejże! halo! biada! wara! precz!</i></p> <p>Wykrzyknika możesz też użyć, gdy chcesz kogoś zawołać, np. <i>Hej, Tomek!</i></p> <p>Niektóre wykrzykniki naśladują odgłosy instrumentów oraz zjawisk przyrody, np. <i>bim-bam</i> – to odgłos dzwonu, <i>tra ta ta ta</i> – to odgłos trąbki, <i>kap, kap</i> – to odgłos padającego deszczu, <i>hau, bęc, plum, ćwir, ćwir; stuk-puk; szur, szur, hi, hi, ho, ho, fuj, fe, brr, eee..., bęc, trach, brzdęk, cii, pst, wio, chlup, puk.</i></p>	<p><i>Hura! Dostałem szóstkę! Ojej, zbiłem szklankę! Hej! Gdzie jesteście?! A, fe! Fuj! Tak nie można! Oj!, biada ci!</i></p> <p><i>Halo, proszę pana!!!</i></p> <p>Zapamiętaj!</p> <p>Wykrzykniki oddzielamy od innych wyrazów w zdaniu albo przecinkiem, albo znakiem wykrzyknika, <i>Hura, jadę na obóz! Hura! Jadę na obóz</i></p>
-----------------------	---	---

niesamodzielna, nieodmienna część mowy

<p>Funkcja</p>	<p>Modyfikuje (czyli zmienia) sens wyrazu lub zdania.</p> <p>Tworzy pytania, Użyj partykuły <i>czy</i>, gdy chcesz o coś zapytać.</p> <p>Wyraża przypuszczenie, Użyj partykuły <i>-by</i>, gdy chcesz zaznaczyć w swojej wypowiedzi przypuszczenie.</p> <p>Zaprzecza treści wyrazu lub zdania. Użyj partykuły <i>nie</i>, gdy chcesz czemuś zaprzeczyć.</p> <p>Wyraża rozkaz lub życzenie. Użyj <i>niech, oby</i> – użyj ich, gdy wyrażasz żądanie.</p> <p>Wzmacnia znaczenie zdania. Użyj <i>no, -że</i> gdy chcesz podkreślić swoją wypowiedź.</p>	<p>czy – <i>Czy wczoraj była klasówka z fizyki?</i></p> <p>-by – <i>Poszłabym do kina, gdybym nie musiała uczyć się wiersza na pamięć.</i></p> <p>nie – <i>Płyłę pożyczę ci nie dziś, ale w czwartek.</i> – <i>Nie pojedę w Tatry na wakacje.</i> – <i>Nie zrobię tego!</i></p> <p>niech – <i>Niech Zbyszek w końcu odda mi tę książkę!</i> – <i>Niech tak będzie!</i></p> <p>oby <i>Oby Lidka nie spóźniła się na pociąg!</i></p> <p>no <i>Chodź no do mnie!, Daj no, ten zeszyt</i> <i>Idźże szybciej! Zróbże porządek na swoim biurku.</i></p> <p>-że <i>Chodźże!</i></p>
-----------------------	--	---

Podział partykuł:

pytające

tworzą formę pytającą **-li, czy, czyż** (partykuła wprowadzająca pytanie retoryczne)

Znaszli ten kraj?

Uwaga!

- **-li** – piszemy zawsze łącznie z poprzedzającym go wyrazem,
- partykuła **-li** jest już archaiczna, ma ona znaczenie współczesnej partykuły **czy**.
 - *Czy pójdziesz ze mną do kina?*
 - *Czyż nie mówiłam, że tak będzie?!*

przypuszczające

Nadają ton przypuszczenia, prawdopodobieństwa.

Użyj jej, gdy chcesz zaznaczyć w swojej wypowiedzi przypuszczenie lub konieczność spełnienia jakichś warunków:

-by, -byś, -bym, -byśmy, byście

- *Gdybym miała czas, poszłabym z tobą.*
- *On by to zrobił dobrze.*
- *Zrobiłbyś tutaj porządek!*

przeczące

Nadają wypowiedzi charakter przeczący. Zaprzeczają treści wyrazu lub zdania:

ani, nie, ni, wcale

- *Ani myślę!*
- *Nie będę z tobą chodził.*
- *Nie zrobię tego ani dziś, ani jutro.*
- *Nie zgadzam się na to!*

rozkazujące

Sprawiają, że wypowiedź ma charakter życzenia.

Używamy ich również, gdy oczekujemy wykonania jakiejś czynności.

oby, bodaj, niech, niechaj, żeby

- *Niech ona w końcu to skończy!*
- *Oby twoje słowa stały się prawdą.*

wzmacniające

uwytatniają rozkaz

no, -ż, -że, ci, ależ

- *Dajże mi wreszcie ten komputer, tato! Idźże szybciej! Ruszże się!*
- *Chodź no tutaj!*
- *Ależ ziąb! Ależ on się zmęczył!*
- *Pani pozwoli? – Ależ oczywiście.*

ograniczające

tylko, jedynie, choć, chociaż

Posadź tam chociaż dwa krzaki.

Mam tylko pięć złotych.

Mogę jedynie porozmawiać z twoimi rodzicami.

wskazujące na pewność

na pewno, pewnie

– *Na pewno o tobie nie zapomnę.*

– *Pewnie zarobimy tu dużo pieniędzy.*

– *Pewnie byś ją polubiła.*

przypuszczająca

chyba, może, bodaj

– *Chyba się rozpłaczę.*

– *Chyba miała bliznę na twarzy.*

– *Chybaby przyjechał, gdybym go o to poprosił? – No chyba.*

– *Chyba doszliśmy do porozumienia.*

– *Zadzwoń do niej, może już wróciła*

– *To bodaj ich jedyne dziecko.*

Kłopoty z pisownią partykuł

Zdecydowanie łącznie pisz czasowniki z partykułą -że, -li.

- *Idźże w końcu do domu.*
- *Zróbże sobie chwilę przerwy.*
- *Miejże chociaż trochę rozsądku.*
- *Znaszli tę krainę?*

Oddzielaj czasownik od partykuły: no, czy, niechaj, niech, bodaj, oby.

- *Podejź no tutaj!*
- *Niechaj mnie dzisiaj nikt o nic nie prosi!*
- *Niech nikt się nie skarży!*
- *Obyś się nie zająknęła podczas jutrzejszej recytacji.*

Kłopoty z „nie”

Łączną pisownię nie skojarz z:

- **imiesłowami przymiotnikowymi**, np. *nieznający, nierosnący, nieodgadniony, nieugięty, nieukryty*;
- **rzeczownikami**, np. *nieporządek, nieśmiałość, nieostrożność, nieobecność*;
- **przymiotnikami w stopniu równym**, np. *niegrzeczny, nieduży, niegłupi*;
- **przysłówkami odprzymiotnikowymi w stopniu równym**, np. *nielekko, nieładnie, niedobrze*.

Osobno napisz partykułę nie z:

- **liczebnikami**, np. *nie dwa, nie piętnasty*;

- **zaimkami**, np. *nie ja, nie wy, nie tamten* (**wyjątki**: *niejako, nieco, nieswój*);
- **czasownikami w formie osobowej**, np. *nie pójdę*;
- **bezokolicznikami**, np. *nie dostawać, nie śpiewać*;
- **formami nieosobowymi czasownika zakończonymi na -no, -to**, np. *nie umyto, nie zrobiono*;
- **imiesłowami przysłówkowymi**, np. *nie śpiewając, nie rozumiejąc, nie przeczytawszy, nie zrozumiałwszy*;
- **przymiotnikami w stopniu wyższym i najwyższym**, np. *nie większy, nie głupszy, nie największy, nie najgłupszy*;
- **przysłówkami odprzymiotnikowymi w stopniu wyższym i najwyższym**, np. *nie lepiej, nie gorzej, nie najlepiej*.

Nie unikniesz zapamiętania wyjątków.

Pisz **nie** oddzielnie z rzeczownikiem, przymiotnikiem i imiesłowem przymiotnikowym, gdy napotkasz wyraźne przeciwstawienia treści w zdaniu:

- *To nie przyjaciel, ale wróg.*
- *Mieliśmy nie łatwy, ale trudny egzamin.*
- *Talerz był nie umyty, ale brudny.*

Kłopoty z „by”

Napisz by łącznie z:

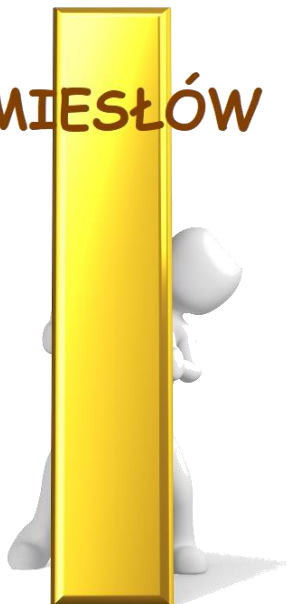
- **osobowymi formami czasowników**, np. *zrobiłbym, poszłaby, zgarnąłby*;
- **ze spójnikiem** gdy, że, a, np. *gdyby, żeby, aby*;
- **z wyrazem porównawczym**, np. *jakby, niby*;

Zdecydowanie oddziel by od:

- **form nieosobowych**, np. *zrobiono by, uszyto by*.
- **wyrazu modalnego pełniącego funkcję czasownika**, np. *można by, warto by, trzeba by*.

Źródło: www.aleklasa.pl

IMIĘSŁÓW

Imiesłowy przymiotnikowe

Zadaj mu pytanie – *jaki, jaka, jakie?*

To takie formy czasowników, które tak jak przymiotniki określają cechy przedmiotów i osób związane z czynnościami:

- *pędzący* (motocykl),
- *ogolony* (mężczyzna).
- Pod względem znaczenia nawiązują do czasowników *pędzący* – *pędzić*, *ogolony* – *ogolić*, ale odmieniają się jak przymiotniki (przez przypadki, liczby i rodzaje).

Imiesłowy przymiotnikowe dzielą się na **czynne** i **bierne**.

przymiotnikowe czynne:

- to takie, które określają osoby, zwierzęta i przedmioty wykonujące pewną czynność lub będące w jakimś stanie:
- *chłopiec odpowiadający* – czyli taki, który odpowiada,
- *kwiat kwitnący* – czyli taki, który kwitnie,
- *pies szczekający* – czyli taki, który szczeka.
- Mają zakończenia **-ący, -ąca, -ące**
- *czytający, czytająca, czytające,*
- *sprzątający, sprzątająca, sprzątające*

Zauważ

Ktoś *piszący, czytający, idący* jest zdecydowanie czynny.

Imiesłowów przymiotnikowych czynnych nie tworzy się od czasowników dokonanych.

przymiotnikowe bierne

- to takie, które określają: osoby lub przedmioty podlegające czyjejs czynności lub będące w jakimś stanie
- *naprawiony samochód* – czyli taki, który ktoś naprawił,
- *sprzątnięte mieszkanie* – czyli takie, które ktoś sprzątnął,
- *zamarznięty staw* – czyli taki, który zamarzł.

- Mają zakończenia **-ny, -na, -ne, -ty, -ta, -te**
- *lakierowany, namalowana, zrobione,*
- *zaczęty, ukryty, umyte.*

Zauważ

Ktoś myty, niesiony jest zdecydowanie bierny.

Imiesłówów przymiotnikowych biernych nie tworzy się od czasowników, które nie mają strony biernej, czyli od czasowników nieprzechodnich *stać, jechać, iść, przebywać, spać.*

Imiesłowy przysłówkowe

Zadaj mu pytanie: **jak?**

Imiesłowy przysłówkowe to formy, które tak jak przysłówki określające czynność lub stan, towarzyszą innej czynności lub stanowi:

- *Leżąc, myślał* – czyli i leżał, i myślał.
- *Odpowiedziawszy, usiadł* – czyli odpowiedział, a później usiadł.

Pod względem znaczeniowym są podobne do czasowników, ale się nie odmieniają.

Imiesłowy przysłówkowe dzielą się na **współczesne** i **uprzednie**.

przysłówkowe współczesne

- Informują o jednoczesności akcji, np.
Przedszkolaki śpiewając, spacerują. (jednocześnie śpiewają i spacerują)
- Mają zakończenia **-ąc**
- *mówiąc,*
- *grając,*
- *rozmawiając.*

przysłówkowe uprzednie

- Informują, że czynność wyrażona imiesłowem poprzedza (czyli odbywa się uprzednio) w stosunku do czynności wyrażonej osobową formą czasownika.
- *Narozrabiawszy uciekłem.* Najpierw, uprzednio narozrabiał, potem uciekł.
- *Wszedłszy na boisko, piłkarze powitali kibiców.* (najpierw weszli na boisko, później powitali).
- Mają zakończenia **-wszy, -wszy**
- *zjadłszy, doszedłszy,*
- *odrobiwszy, przeczytawszy, napisawszy, ukrywszy, wróciwszy*

Uwaga!

Imiesłowy przysłówkowe uprzednie, zakończone są na **-wszy** (piszemy zawsze po spółgłoskach, np. wyszedłszy)

oraz na **-wszy**, (piszemy po samogłoskach, np. powiedziawszy).

Zapamiętaj! **Imiesłów = czasownik!!!**

Pamiętaj, że imiesłów – to wyraz, który pochodzi od czasownika, (choć odpowiada na pytania przymiotnika – *jaki? jaka? jakie?*)

- *metalowym, gruby, jasny* – to przymiotniki
- *biegnący, miłujący, skradziony* – to imiesłowy

- Imiesłowy **nie są** odrębnymi częściami mowy. Są czasownikami, bo określają czynności ale tak jak przymiotniki odmieniają się przez przypadki:
- *biegnący,*
- *biegnącego,*
- *biegnącemu,*
- *o biegnącym.*

Imiesłowów nie tworzy się od czasowników *woleć, musieć*.

Imiesłów w zdaniu może pełnić funkcję:

przydawki

Widziałem kolegę odpowiadającego przy tablicy. (jakiego? – przydawka);

orzecznika

Ten wiersz został napisany przez Majkę. (orzecznik w orzeczeniu imiennym);

podmiotu

Palący czeka na pociąg. (kto? – podmiot gramatyczny).

Źródło: www.aleklasa.pl